بسم الله الرحمن الرحيم

Trump, Putin ve Şi'nin Görüşmesi: Dünya İçin Bir Yol Ayrımı mı?

ABD Başkanı Trump, Rusya Devlet Başkanı Putin ve Çin Devlet Başkanı Şi Cinping arasında 19 Kasım 2026 tarihinde Çin'in Şenzen kentinde gerçekleştirilmesi beklenen görüşme, öylesine geçici diplomatik bir toplantı gibi görünmemektedir. Uluslararası açıdan son derece çalkantılı bir dönemde üç büyük gücün liderlerinin bir araya gelmesi, açıklanan çalışma gündeminin ötesine geçen soruları gündeme getirmektedir; bu sorular; uluslararası sistemin doğasına, büyük güçler arasındaki çatışmanın sınırlarına ve dünyadaki bazı nüfuz bölgelerini yeniden düzenleyecek uzlaşmaların ortaya çıkma ihtimaline kadar uzanmaktadır.

Toplantı, üç lideri doğrudan üçlü bir görüşmede, Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu zirvesinin marjında bir araya getiren ilk toplantı olması nedeniyle ek bir önem kazanmaktadır. Görüşme fikri Eylül ayında gündeme gelmiş ve Kasım ayındaki resmî duyurudan önce hazırlıklarına başlanmış olmasına rağmen zamanlaması, ABD ve Yahudi varlığının İran'la yüzleşmesinin tırmandığı, ABD'nin bölgedeki askerî yığınağını artırdığı ve ABD ile Rusya ve Çin arasındaki stratejik rekabetin sürdüğü bir döneme denk gelmektedir.

Trump'ın dürtülerini sadece açıklanan dosyalar üzerinden okumak zordur; zira nükleer silahların sınırlandırılmasına ilişkin konuşmalar ve İran'la savaş konusuna değinilmesi gündemin bir yönünü oluşturmakta ancak bunlar, tek başlarına bu düzeydeki üçlü bir toplantının siyasi önemini açıklamak için yeterli değildir.

Amerika, özellikle Tahran'ı Moskova ve Pekin'e bağlayan stratejik ve askerî ilişkilerin gölgesinde İran'la herhangi bir geniş çaplı askerî çatışmanın kesinlikle onun bölgesel sınırları içinde kalmayacağının farkındadır; ancak bu ilişkilerin niteliği ve kapsamı, üç taraf arasında bağlayıcı bir savunma ittifakının var olduğu anlamına gelmemektedir.

Buradan hareketle herhangi bir ek tırmanıştan önce Amerika'nın, Rusya ve Çin'in tutumunun sınırlarını öğrenmek, onların gelecekteki herhangi bir çatışmada etkili bir tarafa dönüşmelerini önleyecek güvenceler elde etmek istediği yönünde stratejik bir varsayım ortaya atılabilir.

Dolayısıyla mesele sadece doğrudan askerî müdahalenin önlenmesiyle ilgili değildir; bilakis aynı zamanda istihbarat bilgileri sağlama, lojistik ve teknik destek ya da çatışmadaki güç dengelerini değiştirebilecek askerî malzeme tedariki ihtimalini de kapsamaktadır.

Bu okumaya göre toplantı, üç güç arasında kapsamlı bir mutabakata varmayı amaçlayan bir konferans olmaktan ziyade, yeni askeri veya stratejik adımlar atmadan önce rakip tarafları etkisiz hale getirmeye yönelik bir Amerikan girişimi olabilir.

İran, uluslararası hesapların merkezindedir

İran, Amerika, Rusya ve Çin'in çıkarlarının kesiştiği önemli bir noktayı temsil etmektedir. Zira Amerika, İran'ın nükleer silaha sahip olmasını engellemek ve

bölgesel dengeler üzerinde etkide bulunma kapasitesini azaltmak isterken, Rusya ve Çin ise İran'ı enerji, ticaret ve stratejik iletişim alanlarındaki çıkar ağlarının bir parçası olarak görmektedir.

Bu nedenle geniş çaplı herhangi bir çatışma iki ülkeyi karmaşık bir denklemle karşı karşıya bırakabilir: Zira İran'a destek vermek için müdahalede bulunmak Amerika ile çatışma riskleri taşırken, müdahaleden kaçınmak ise önemli bölgesel ortaklarından birinin gerilemesi ihtimaline yol açabilir.

Nitekim Amerika, Rusya ve Çin'in müdahale etmemesini garanti altına alan geçici bir mutabakat ya da en azından çatışma sırasında verdikleri desteğin düzeyini kontrol altında tutmak yoluyla bu ikilemden yararlanmaya çalışabilir.

Karşılık: Ukrayna ve Tayvan ve güç kartlarının yeniden dağıtılması

Rusya ve Çin'in bedelsiz stratejik tavizler vermeyi kabul edeceği varsaymak imkansızdır; çünkü büyük güçler arasındaki her mutabakat, doğrudan veya dolaylı olarak birbiriyle kesişen dosyalarda çıkar alışverişine ya da baskıların hafifletilmesine dayanmaktadır.

Rusya açısından; Ukrayna, Avrupa ile ilişkiler ve Batı yaptırımları, konumunu iyileştirmeye çalıştığı en önemli kartlardan biri olabilir. Amerikan baskısının hafifletilmesi veya Rusya'ya daha geniş bir hareket alanı tanınması ise, önemli bir müzakere kazanımını temsil edebilir.

Çin'e gelince; Tayvan, Çin’in hesaplamalarında en öne çıkan stratejik meselelerden biri olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla Çin, ada çevresinde daha geniş bir hareket alanı elde etmeye veya Amerika'nın Tayvan'a yönelik askeri ve siyasi desteğinin düzeyini düşürmeye çalışabilir.

Bu, kesinlikle Rusya'ya Ukrayna veya Avrupa'da serbestçe hareket etme özgürlüğü tanıyan ya da Çin'e Tayvan üzerinde kontrol hakkı veren bir anlaşmanın var olduğu anlamına gelmez. Zira bunlar, sadece toplantının gerçekleşmiş olmasından çıkarılamayacak kadar büyük sonuçlardır; ancak bu dosyaların, büyük güçler arasındaki siyasi pazarlık hesaplarının bir parçası olması mümkündür.

Moskova ve Pekin'in talep edebileceği karşılığın boyutu, Washington'un onları etkisiz hâle getirme ihtiyacının boyutuna bağlıdır; dolayısıyla Washington ne kadar çok baskıya maruz kalırsa, diğer tarafların pazarlık gücü de bir o kadar artar.

Amerika'nın yıpranması: Rusya ve Çin'in bekliyor olabileceği bir fırsat

Burada, olası en önemli stratejik çelişkilerden biri ortaya çıkmaktadır. Eğer Amerika uzun süreli bir bölgesel çatışmaya girer ve kuvvetlerini ve askerî kaynaklarını Orta Doğu'da tutmak zorunda kalırsa bu, kaynaklarının ve siyasi ve stratejik dikkatinin sürekli olarak tükenmesine yol açabilir. Dolayısıyla bu yıpranmanın önemi sadece askerî maliyetinde değil, aynı zamanda rakiplere başka bölgelerde sağlayabileceği fırsatlarda da yatmaktadır.

Rusya, Avrupa ve Ukrayna dosyasında daha geniş bir manevra alanı bulabilirken, Çin ise Amerika'nın meşguliyetinden yararlanarak, özellikle Tayvan

ve ekonomik ve teknolojik nüfuzla ilgili konular olmak üzere Asya'daki konumunu güçlendirebilir.

Böylece Moskova ve Pekin'in kazanımları yalnızca toplantı sırasında elde ettikleriyle sınırlı olmayabilir; aynı zamanda Washington'ın Orta Doğu ile meşguliyeti uzadıkça, tekrarlanan müzakere turları aracılığıyla ilerleyen süreçte elde edebilecekleri kazanımlarla da bağlantılı olabilir.

Bu açıdan müdahale etmeme konusundaki geçici mutabakat, iki tarafın güç dengelerini yeniden değerlendirmesine ve Washington'dan ek tavizler talep etmesine imkan tanıyan uzun vadeli stratejik bir fırsata dönüşebilir.

Peki biz, nüfuz paylaşımına yönelik bir mutabakatla mı karşı karşıyayız?

Washington, Moskova ve Pekin arasında dünyayı paylaşmaya yönelik kapsamlı bir anlaşmadan söz etmek için henüz erken olabilir. Zira bu güçler arasındaki çelişkiler derin olup, çıkarları da birbiriyle örtüşmemektedir; ayrıca diğer ülkeler de bu güçlerin iradelerine açık alanlardan ibaret değildir.

Ancak; her bir tarafın bir bölgede baskıları hafifletmesine karşılık başka bir bölgede hareket alanı elde etmesine imkan tanıyan kısmi ve geçici düzenlemeler gibi farklı bir mutabakat biçimine tanık olabiliriz.

Bu, yazılı bir anlaşma veya resmî bir açıklama gerektirmeyebilir; zira bazen üzerinde mutabık kalınan hareket sınırları veya karşılıklı olarak gerilimi tırmandırmaktan kaçınma, güç dengelerinde somut bir değişiklik meydana getirmek için yeterli olabilir.

Bununla birlikte Orta Doğu'da savaşın devam etmesi, özellikle enerji arzının ve deniz ticaretinin aksamasına ya da çatışmanın tarafların kontrol edemeyeceği ölçüde genişlemesine yol açması durumunda Moskova ve Pekin'in de istemediği riskler taşıyabilir.

Bir yol ayrımı mı, yoksa bir güç sınavı mı?

Şenzen (Shenzhen) toplantısı, dünyayı paylaşmaya yönelik bir konferans olmayabilir. Ancak büyük güçlerin kendi aralarındaki çatışmaları yönetme ve birbirlerinin müdahale sınırlarını belirleme kapasitelerini ölçen önemli bir sınav olabilir.

Amerika Birleşik Devletleri Orta Doğu'da hareket özgürlüğünü korumak istiyor, Rusya Batı karşısındaki konumunu iyileştirmek istiyor, Çin ise Amerika ile doğrudan bir çatışmaya girmeden Asya'daki ve uluslararası alandaki nüfuzunu genişletmeye çalışıyor.

Üç taraf geçici mutabakatlara varmayı başarırsa, aralarındaki rekabet sona ermeyebilir; aksine her tarafın diğerinin meşguliyetinden yararlanmaya daha fazla özen göstereceği yeni bir aşamaya girebilir.

Dikkat edilmesi gereken büyük paradoks, ABD'nin, Ortadoğu'daki güç dengelerini yeniden düzenlemek amacıyla uzun süreli bölgesel bir çatışmaya girmesi halinde, rakiplerine dünyanın diğer bölgelerindeki güç dengelerini yeniden düzenleme fırsatı verebilecek olmasıdır.

Trump, Putin ve Şi arasındaki toplantının önemi de burada yatmaktadır; yani sadece toplantı salonunda üzerinde anlaşabilecekleri konularda değil, aynı zamanda varacakları mutabakatlarının veya anlaşmazlıklarının toplantı dışında doğurabileceği sonuçlarda ve her bir tarafın diğerlerinin krizlerini kendisi için stratejik kazanımlara dönüştürme kapasitesinde yatmaktadır.

Dünya her zaman ilan edilmiş büyük anlaşmalarla değişmez; aksine bazen dengeleri, geçici mutabakatlar, uzun savaşlar ve ne zaman müdahale edeceğini, ne zaman bekleyeceğini bilen güçlerin değerlendirdiği fırsatlar değiştirir.

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Nebil Abdulkerim